

ANIVERSARE

Muzeul Etnografic al Moldovei a împlinit 60 de ani de la înființare. Un eveniment care trebuia marcat așa cum se cuvine, prin sărbătoare, printr-un moment de bilanț, dar și ca prilej de aduceri aminte. Alături de colegii din Complex, de foștii angajați ai muzeului, de colaboratorii și prietenii noștri fideli, am asistat la acțiunile și manifestările dedicate acestei aniversări.

Expoziția retrospectivă „Muzeul Etnografic al Moldovei – 60 de ani”, a căutat să aducă în prim plan oamenii muzeului, personalități de ieri și de astăzi care, prin dăruire, talent și mîgală au contribuit la fundarea și dezvoltarea instituției, conferindu-i distincție și valoare unanim recunoscută.

Practic, impresionantul patrimoniu de care dispunem reunește câte ceva din ființa celor care l-au adunat, selectat, păstrat și expus.

Fiecare din cele 12000 de obiecte din colecție își are povestea lui. Așadar, douăsprezece mii de povești! Dacă mai aruncăm, chiar o privire sumară, peste această istorie a Muzeului Etnografic al Moldovei, sinuoasă și condensată, putem conchide împăcați: muzeul nostru are o vîrstă matusalemică!

Lansare de carte

Maria AGAPI, *Ceramica neagră. Poiana Deleni*
Sala de ceramică a Muzeului Etnografic – 13 februarie 2003

Relativ puțini sunt oamenii care se mai încumetă să cerceteze și să scrie despre fenomenul artistic popular. Extrem de puțini sunt aceia care, oarecum din afara domeniului, au curajul de a cerceta o temă sau o localitate și, *finis coronat opus*, de a edita o carte. Acest curaj a fost liber asumat vreme de aproape 30 de ani de doamna

Maria Agapi, profesoară la Școala Normală „Vasile Lupu” din Iași. Pentru Muzeul Etnografic al Moldovei a fost o onoare să găzduiască lansarea cărții *Ceramică neagră. Poiana Deleni*, cu atât mai mult cu cât despre aceasta a fost invitat să vorbească profesorul universitar doctor Ion H. Ciubotaru, unul din cei mai remarcabili etnografi contemporani din România. În stilul sobru și precis care-l caracterizează,

profesorul Ciubotaru a subliniat nouitatea demersului, importanța deosebită a câtorva capitole din lucrare și mai ales valoarea excepțională a fotografiilor-document inserate în partea a doua a cărții. Maria Agapi a vorbit despre greutatea unei astfel de cercetări, dar și despre pasiunea pe care a pus-o în finalizarea ei într-o carte de ținută. Concisă și

emoționată, autoarea a impresionat audiența, prezentarea cărții fiind una aproape maternă, cartea aceasta apărând ca un rod al unei dragoste deosebite față de meleagurile natale. De față a fost prezent și autorul fotografiilor, artistul fotograf Ioan-Matei Agapi, acesta având inspirația de a prezenta un film documentar despre olarul Toader Nica.

Credem că lucrarea doamnei Agapi umple un gol, contribuția Domniei Sale fiind una substanțială în ceea ce privește cercetarea acestui centru ceramic.

Seară muzeală

NIPTIRA (SPĂLAREA PICIOARELOR)

Sala „H. Coandă” – 20 aprilie 2003

În tradiția Bisericii Ortodoxe sunt procesiunile. Din vechime există obiceiul rememorării în Săptămâna Patimilor, Joia Mare, a spălării picioarelor apostolilor de către Mântuitorul Iisus Hristos.

Rămasă acum doar în tradiția mănăstirilor, procesiunea se desfășura în trecut în toate centrele eparhiale (episcopii). Mărturii despre aceasta sunt consemnate în documente din secolele XVII-XIX. La procesiuni participau și domnitorii țării. Vasul folosit la spălare purta numele procesiunii: „niptiră” (termen grec) sau „umivalniță” (termen slav); termenii sunt echivalenți și au fost asimilați cultului în perioade diferite, în timpul slujirii clerului grec sau slav în Biserică.

Din documente reiese că în sec. XIX și Mănăstirea Galata deținea încă două *umivalnițe* donate mănăstirii de foști domnitori ai țării.

La manifestarea **NIPTIRA (SPĂLAREA PICIOARELOR)**, din aprilie 2003, a fost prezentat un bogat material documentar, pe suport video, prin care s-a prezentat procesiunea spălării picioarelor la Ierusalim (anul 2000) și Mănăstirea Sihăstria (anul 1998).

Colaborator avizat la manifestare a fost invitatul special, părintele profesor Gheorghe Popa, prodecan al Facultății de Teologie Ortodoxă din Iași.

Manifestarea muzeală a făcut parte din cadrul manifestărilor prilejuite de zilele aniversare (60 ani) ale Muzeului Etnografic al Moldovei.

Expoziție temporară

IZVOARELE LUMINII

Sala „O. Tâfali”, 20 aprilie – 20 mai 2003

În cadrul manifestărilor prilejuite de zilele aniversare (60 ani) ale Muzeului Etnografic al Moldovei se încadrează și expoziția *Izvoarele luminii*.

Această expoziție poartă numele ciclului de expoziții anuale, organizate în perioada pascală, intitulat generic *Izvoarele luminii*.

Tema expoziției din acest an a fost *Perioada Triodului*.

Partenerul tradițional al muzeului la organizarea acestor expoziții este Mitropolia Moldovei și Bucovinei.

Expoziția a prezentat obiecte de cult (icoane, vase, cărți etc.) din patrimoniul Muzeului Etnografic al Moldovei și din patrimoniul Mitropoliei Moldovei și Bucovinei

aflat în deținerea Mănăstirii Secu (Neamț), Mănăstirea Golia (Iași) și Biserica Sfinții 40 de Mucenici (Iași).

Piesele etnografice (marame, năfrămuțe, ouă încondeiate etc.) constituie o categorie importantă de exponate și au ilustrat ideea particii vii a cultului ă comunitatea sătească tradițională.

Manifestare interactivă **OUĂ ÎNCONDEIATE**

Palatul Culturii, 19 – 20 aprilie 2003

În zilele premergătoare mării sărbători a Paștelui, mai precis în „Duminica Floriilor”, Muzeul Etnografic al Moldovei a organizat o manifestare interactivă intrată deja în calendarul manifestărilor anuale ale muzeului, numită sugestiv „Oua încondeiate”, la care au participat creatoare populare din Bucovina. Dintre acestea amintim pe: Aurica Aneci, Aurelia Ciuvercă, Vasilena Darie din Vatra Moldoviței, Liliana Nichitean din Moldovița, Elene Torac, Paraschiva Lisciuc, Dorina Cepil și Paula Omania din Brodina, Ileana Hotopilă din Ulma.

Scopul acestei acțiuni a fost acela de a promova și populariza vechiul obicei a încondeierii ouălor de Paști, ce capătă în zilele ce preced marea sărbătoare a creștinătății semnificații deosebite pentru creștinii de pretutindeni, fiind un simbol al începutului tuturor lucrurilor, al originii, regenerării și permanenței vieții. Obiceiul a fost păstrat și perpetuat în timp, el fiind specific întregii arii balcanice și est-europene.

Cu această ocazie, vizitatorii ce au trecut pragul manifestării, au putut deopotrivă să admire atât încondeiatul ouălor, sau „închistrarea” lor, realizate demonstrativ de către creatorii populari, dar să parcurgă și primii pași în deprinderea acestui meșteșug, manifestarea având astfel, un caracter interactiv. Dată fiind caracteristica acestei acțiuni, pe parcursul celor două zile de desfășurare, holul central al Palatului a fost invadat de public, format în

general din elevi, curioși și dornici de a deprinde primii pași în mănuierea chișitei. Succesul ediției de anul acesta ne demonstrează faptul că publicul este receptiv, știind să prețuiască valorile tradiționale românești.

Seară muzeală IN MEMORIAM GHEORGHE BODOR

Sala „H. Coandă” – 23 aprilie 2003

De sărbătoarea Sf. Gheorghe, muzeografii de la Muzeul Etnografic al Moldovei au ținut să comemoreze personalitatea etnografului Gheorghe Bodor, fost director al muzeului și al Complexului Muzeal în anii 60-70 ai veacului trecut. Atmosfera specifică unor astfel de momente a fost augmentată și de faptul că seara muzeală a avut loc în timpul Săptămânii Patimilor.

În primitoarea sală *H. Coandă*, au venit membrii ai familiei, prieteni apropiați, cunoscuți și foști colegi de breaslă. Despre cel dispărut dintre noi în iulie 2002 au vorbit profesorul Ion Arhip, inginerul Constantin Ostap, muzeografa Maria Hatmanu și profesor universitar doctor Vasile Adăscăliței. Din perspective diferite, vorbitorii au creionat în cuvinte însuflețite un portret viu celui căruia muzeografia etnografică ieșeană și Complexul Muzeal din Iași, ca instituție, îi datorează multe. Emoționante au fost clipele în care soția răposatului, d-na Elena Bodor, a zugrăvit chipul celui comemorat. În final, după ce muzeograful Marcel Lutic a punctat câteva repere ale relației speciale pe care a avut-o cu Gheorghe Bodor, clasa de vioară de la Liceul de artă din Iași, clasă condusă de inimoasa profesoară Nina Munteanu, a interpretat câteva piese muzicale adecvate unui astfel de moment.

Mai menționăm și faptul că organizatorii serii muzeale au editat un pliant special consacrat acestui eveniment, pliant în care pot fi regăsite principalele coordonate ale vieții și activității celui comemorat, o scurtă bibliografie, câteva fragmente dintr-o inedită corespondență a răposatului cu reputatul etnolog Ion Diaconu, precum și câteva evocări semnate de Ion Arhip, Dumitru Vacariu, Constantin Ostap și Cornel Mocanu. (În acest pliant, la pagina 3, s-au strecurat câteva rânduri care pot fi interpretate tendențios; precizăm că „prietenia aparte” invocată de autorul materialului se referă expres la Gheorghe Bodor și la Petru Cazacu).

Cei care au gândit această comemorare au împlinit un act de echitate față de memoria unui distins etnograf, dovedind încă o dată că muzeografii etnografi ieșeni își respectă antecesorii și le prețuiesc munca de o viață.

Expoziție temporară JOE BENSEN'S RODEO

Palatul Culturii, 10 iunie – 10 iulie 2003

Colecția de fotografii a lui Joe Benson, reprezentând o cronică dinamică a celui mai american dintre „sporturi” și-a găsit locul în mijlocul verii într-o expoziție temporară (10 iunie-10 decembrie 2003) în Palatul Culturii din Iași. Gândită de către specialiștii etnografi ca o succesiune de momente ale cărei caracteristici statice (element

propriu stop-cadrului) au fost depășite de secunda plină de dinamism surprinsă de artistul fotograf, expoziția a reușit să illustreze etapele unui rodeo american.

Structurată pe grupuri de imagini, intitulată metaforic „Începuturile”, „Lupta”, „Zborul”, „Căderea” și „Speranța”, organizatorii: Ambasada Statelor Unite ale Americii, Muzeul Etnografic al Moldovei, Little Texas au reușit să înfășeze publicului ieșean, mai mult sau mai puțin cunoscător, dimensiunea și dinamismul celei mai cunoscute dintre tradițiile nord-americane.

CERCETĂRI DE TEREN

Tradiția recentă a Muzeul Etnografic al Moldovei impune ca, anual, specialiștii instituției să participe la cercetările de teren colective, organizate în diferite zone. Anul acesta în atenția noastră s-a situat Valea Telejnei, o mică unitate geografică și etnografică situată la o distanță de circa 20 km de orașul Vaslui.

XIX-lea. Nu au scăpat din vedere nici bisericuțele din lemn, prezente în fiecare sat.

Ancheta etnografică, având o durată de aproape o lună, s-a concentrat deopotrivă și asupra celorlalte segmente ale vieții tradiționale din satele investigate: ocupații, industrie casnică, meșteșuguri, interioare țărănești, port popular, obiceiuri.

Alături de un volum considerabil de materiale foto, video și casete audio, care urmează a fi transcrise și informația clasificată, muzeul și-a îmbogățit cu acest prilej colecția, printr-o serie de obiecte valoroase, donate sau achiziționate.

Investigațiile desfășurate în Zăpodeni, Bereasa, Ciofeni, Telejna, Butucăria au avut în vedere tipurile de așezări, vechiul tip de proprietate (comunități răzășești puternice), modalitățile de organizare a gospodăriilor. Pentru documentarea arhitecturii populare din zonă au fost căutate cu insistență construcțiile cele mai vechi, cu pereții din bârne orizontale, dar și casele realizate prin tehnica ceamurului, sau „pe furci”, predominante de pe la sfârșitul sec. al

TÂRGUL MEȘTERILOR POPULARI DIN MOLDOVA

edițiile a III-a și a IV-a
Palatul Culturii, 12-14 octombrie 2002 și 2003

După cum anticipam în altă „cronică” (cf. **A.M.E.M.**, II, 2002, p. 377), Târgul din Vinerea Mare de la Iași a devenit deja o manifestare de tradiție a meșterilor populari din România (muzeul ieșean menținând, deocamdată, titulatura „din Moldova”, rațiunile acestui ușor regionalism fiind pe deplin explicabile!). Ediția a III-a, cea din 2002, a continuat pe linia primelor două, plusurile și minusurile fiind de aceeași natură cu cele consemnate în „cronică” citată mai sus; amintim totuși participarea meșterului Toader Buznea, un vasluian naturalizat în Râmnicul Vâlcea, precum și prezența unei fanfare deosebite din Cordăreni, jud. Botoșani, aceasta, alături de aceea de la Chetriș, jud. Iași, asigurând un fond sonor adecvat unei asemenea manifestări; mai precizăm că a III-a ediție, în ciuda unei vremi mohorâte, a însemnat o reușită în plan financiar pentru majoritatea meșterilor prezenți la Iași.

Ediția a IV-a a prilejuit destule emoții și greutateți, din păcate acestea înmulțindu-se de la o ediție la alta. Cu toate acestea, Târgul din capitala Moldovei rămâne o prioritate pentru mulți dintre meșterii populari din România, atmosfera ce se creează în cele trei zile fiind una de autentică sărbătoare și bucurie. Echipa de tineri muzeografi ieșeni, ajutată consistent de conducerea Complexului Muzeal Național „Moldova”, precum și de alte compartimente din cadrul Complexului (Serviciile Marketing și Administrativ, în primul rând!), a reușit performanța rară ca în numai câțiva ani să stabilească nu numai o bună colaborare cu meșterii și creatorii populari, dar și o comunicare afectivă deosebită, atât meșterii, cât și organizatorii, simțindu-se ca o familie. Rod al acestei colaborări aparte, la cea de-a IV-a ediție, s-a născut și Asociația Meșterilor Populari din Moldova, aceasta propunându-și, în strânsă legătură cu Muzeul Etnografic, să angajeze proiecte și programe de descoperire, promovare și încurajare a reprezentanților creației populare artistice din Moldova.

Organizatorii târgului din Vinerea Mare trag nădejde că ediția a V-a va păstra tot ceea ce s-a acumulat pozitiv până acum, iar greutatețile și necazurile, oarecum inerente, să poată fi trecute, ca și până acum, cu detașare!